

Brændevinslovgivningens landbrugsindustrielle Betydning.

Af

J. Winkel.

I »Ugeskrift for Landmænd« er der i den senere Tid slaæet til Lyd for en hjemlig Spritproduktion af Roer, for deraf at fremstille det saakaldte denatureret Sprit, til Anvendelse i Industriens Tjeneste, til Belysning etc. Meningen hermed er, at man skulde tilstræbe en udvidet Dyrkning af Rodfrugter, som direkte var salgbar Handelsvare ligesom de egentlige Sukkerroer; det, der er blevet anbefalet Landmændene, er kort sagt at knytte en ny Streng paa Buen, der, saaledes som vore Salgsproduktioner har udviklet sig, er ret faastrænget.

Det er imidlertid givet, at vor nuværende Brændevinslovgivning umuliggør en saadan Produktion, da vi ikke her hjemme kende noget til afgiftsfri Spritfabrikation eller til en modereret Afgift, der lempes sig efter Anvendelsens Formaal. Uden at gaa vor Lovgivning for nær paa dette Omraade, tør man vel nok sige, at den i hvert Fald i sine Virkninger har været blottet for al Hensyntagen til Landbrugets Inter-

esser — og dog hørte denne Industri en Gang hjemme paa Landet, og som oftest var den knyttet nøje til selve Jordbruget.

Vore Brænderiers Antal er lidt efter lidt gaaet tilbage; i 1870 havde vi 317, 1880 219, i 1882—86 gaar Tallet ned til 157. I 1887 faar vi en forandret Beskatning, idet vi gaar over fra Karrums- til Udbytte-Beskatning, og Bevægelsen fortsættes, saaledes at vi 1895 havde 84, i 1900 52 Brænderier, hvoraf kun 5 laa i Landdistrikterne, uden dog at maaske noget af disse var et egentligt Landbrænderi. Med Hensyn til det anvendte Brændingsmateriale er Bevægelsen fra Land- til Byindustri ikke stort mindre mærkbar, idet det tidligere stærkt benyttede Brændingsmateriale, Kartofler, forsvinder i stigende Grad for at erstattes navnlig af Majs. Om et Stof gives Fortrin for et andet, beror selvfølgelig fortrinsvis paa Vareprisernes indbyrdes Forhold, men at det er Majsen, der tager Têten, ses af det stigende Forbrug, i 1893 58 og i 1900 63 Mill. Pd. Af Kartofler anvendtes i de samme Aar 75,000 og 67,000 Tdr., og af indenlandske Kornsorter i 1893 45, 1900 39 Mill. Pd.; men heraf var vistnok endda kun en forholdsvis ringe Del »hjemmeavlet« Korn; herfor haves dog intet Talmateriale.

Vor nugældende Brændevinslov af 1. April 1887 var for saa vidt et Fremskridt, som den ved at beskatte det udvundne Produkt, Spriten, gav Produktionen et bedre, et mere ensartet Grundlag. Den har dog i forøget Grad til andre medvirkende og ogsaa før Lovens Ikrafttræden kendte Faktorer, af hvilke vi særlig fremhæve Majsens billige Indførselsværdi i Forbindelse med dens store Udbytteværdi i Forhold til anden

Sæd, Pund for Pund, bevirket de ovennævnte Resultater, at Produktionen saa at sige ganske er ophørt at have nogen som helst eller i hvert Fald en kun meget ringe Betydning for vort Landbrug.

Ved at vende os til vort Naboland Sverige se vi for saa vidt en ligeartet Bevægelse, som Brænderiernes Antal ogsaa her er gaaet stærkt tilbage; i 1866 var der 565 Brænderier i Sverige, i 1870 442, og nu er Tallet 131, hvilket Antal ikke er meget forandret i de sidste 10 Aar; i 1890 var der nemlig 143. Mellem Sveriges og vort Lands Brænderidrift viser der sig saaledes allerede her en Væsensforskel, idet der ikke hinsides Sundet er nogen Tilbagegang, der spiller nogen Rolle, i det sidste Tiaar. Hertil kommer, at de smaa Brænderier, der her i Landet ere ganske ophørte, bedre have formaaet at hævde sig i Sverige; i 1900 var der dog 17 Brænderier endnu, hvis aarlige Produktion var under 100,000 Liter Spirit — i 1890 ganske vist 46. En ligeartet Forskel viser sig ogsaa med Hensyn til Brændingsmaterialet, om man ogsaa i Sverige ser en lignende Bevægelse som her hjemme i en stigende Benyttelse af Majs; men dels er Bevægelsens Styrke mindre voldsom og mere afhængig af Hjemmehøstens Tilfældigheder, dels vedbliver Kartoffelavlens at kunne hævde sin Anvendelse, ligesom Affaldsprodukter spiller en større Rolle der end her. Af Kornarterne repræsenterer Majs 41 pCt. i 1890, hvorefter Forbruget gaar tilbage til 26 pCt. i 1894—95, for paany at vokse til 60 pCt. i 1899—1900. I Halvfemsernes Midte var Kartoffelforbruget godt 1 Mill. Tdr., i Tiaarets Slutning det halve, altsaa 500,000 Tdr.; af Melasse er Forbruget

samtidig steget fra 4 til 11 Mill. Td., og af Roer fra en Ubetydelighed til 760,000 Tdr.

Svensk Spritfabrikation har endnu en Fordel fremfor dansk, nemlig i Fremstilling af denatureret Sprit. Dette Fabrikat kan dels denatureres hos Forbrugeren, saaledes at Skatten godtgøres, dels kan det denatureres paa selve Brænderierne, hvilken Ret dog kun er benyttet af 4—8 Brænderier i vekslende Antal i det sidste Tiaar. Afgiftsgodtgørelsen er fra 46 indtil 49 Øre pr. Liter Sprit, altsaa omtrent hele Tilvirkningsskatten, der i Sverige er 50 Øre pr. Liter. Det denaturerede Kvantum Sprit var i 1891 1,1 Mill. Liter, i 1900 2,6 Mill. Liter eller henholdsvis 3,5 og 4,2 pCt. af hele Spritproduktionen.

Sverige benytter ligesom Danmark Udbyttebeskatning. Denne Ensartethed i Produktionsvilkaar giver sig ogsaa til Kende i en ret ensartet Bevægelse i de to Lande, dog formaar Sverige bedre end Danmark at opretholde de mere landbrugsmæssige Brænderier og udnytter bedre de hjemmeavlede Produkter, hvilket uden Tvivl dog mere skyldes Toldlovgivningen — Korn- og maaske særlig Majstolden — end Produktionslovgivningen.

Gaa vi herfra til vort sydlige Naboland Tyskland, kan man ikke undlade straks at blive forbavset over det overvældende Antal Brænderier, som det tyske Toldomraades statistiske Tabeller paraderer med. Det tyske Toldomraade har fælles Lovgivning siden 1887, da Staterne Baden, Bayern og Würtemberg ændrede deres særlige Lovgivning i Overensstemmelse med det øvrige Nordtysklands, dog saaledes, at der blev taget særligt Hensyn til Opretholdelse af de Virksomheder, der

under tidligere Lovgivninger var fremelsket i de sydligere Stater. Grundlaget for tysk Brænderilovgivning er Karrumsbeskatning efter forskellige Satser, idet Brænderierne klassificeres i »landwirthschaftliche«, »gewerbliche« og »Material«-Brænderier. Medens Afgiften »Maischbottischsteuer« 30 Pf. for 22,93 Ltr. Karrum gælder for Brænding af alle Melstoffer, Melasse og Roer, er Afgiften for de »landwirthschaftliche« Brænderier kun 25 Pf. for samme Karrum. Til Materialbrænderier henføres saadanne, der anvende Vin og Drueaffald etc., Afgiften er forskellig, afhængig af det benyttede Raamateriale. Den her nævnte Afgift er selve Produktionsafgiften, hvori der indrømmes eller kan indrømmes de mindste Brænderier hel eller delvis Skattefrihed. Beskatningens Tyngdepunkt ligger imidlertid ikke her, men i Forbrugsafgiften, der repræsenterer 85 pCt. af hele Skatteindtægten, Produktionsafgiften kun 15 pCt.

Produktionsbetingelserne ere saaledes vidt forskellige i Tyskland og i Skandinavien; Karrums- mod Udbyttebeskatning er maaske den mindst væsentlige Forskel, hvorimod den øjensynlige Beskyttelse, der er givet dels de landbrugsmæssige, dels de smaa — indtil de aller mindste saakaldte Brænderier — har givet Landbrænderierne en betydelig Overvægt over Bybrænderierne.

Brænderiernes samlede Antal var i 1901 74840, hvoraf 11960 var Landbrænderier, 1211 henførtes til »gewerbliche« og 61669 til »Material«-Brænderier. Gaa vi det sidste Tal lidt nøjere efter, viser det sig, at deres Hjemsted er de sidst i Toldforbundet indkorporerede Stater, Würtemberg, Bayern, Baden samt ikke

mindst Elsass-Lothringen; i disse Landsdele findes ialt ikke mindre end 67164 »Brænderier«, men Produktionsudbyttet er ganske vist tilsammen ikke mere end 339,300 hectol. Sprit eller omtrent 5 hectol. i Gennemsnit pr. »Brænderi«. Af det nævnte Antal 67164 henhøre 60208 til Material-Brænderierne, hvis Raa-stof vil erindres at være Druer, Vinaffald etc. Her i Syden knytter Interessen sig til disse smaa Brænderier, som uagtet de ikke ere henførte til Klassen »landwirthschaftliche«, dog ere baserede paa disse Egenes landbrugsmæssige Hovedprodukt, Druer etc. I Norden er det Landbrænderierne, der fortrinsvis interessere. Brænderierne i Preussen fordeler sig paa følgende Maade:

	Landbrænderier		Industrielle Brænderier		Materialbrænderi, Druer, o.l.	Tilsammen	Aarlig Middelproduktion hectol.
	Kar-toffel-br.	Korn-br.	Kar-toffel-br.	Korn-br.			
Østpreussen	292	1	—	4	—	297	590
Vestpreussen . . .	307	1	—	1	3	312	930
Brandenburg . . .	576	12	2	24	11	625	1050
Pommern	418	2	2	19	—	441	1150
Posen	493	—	—	2	1	496	1160
Schlesien	609	123	2	135	17	886	690
Sachsen	220	13	—	84	3	320	580
Slesvig-Holsten .	2	15	—	16	2	35	1200
Hannover	12	231	—	63	7	313	330
Westfalen, Hesen Nassau og Rhinland	116	986	—	384	1190	2676	90
Preussen	3045	1384	6	732	1234	6401	530
	4429		738				

Denne Oversigt viser, at Landbrænderierne ganske have Overtaget, thi de industrielle Anlægs Antal er kun 738 af 6401; endvidere at Landbrænderiernes Hovedmateriale er Kartofler, der er benyttet af 3045 Brænderier, medens 1384 have anvendt Korn, og af disse have de 986 i Rhinland kun en aarlig Middelproduktion af 90 hectol. Sprit i Gennemsnit. Det er altsaa, hvad Brændingsmaterialet angaar, Kartofler i de nordlige og Druer, Drueaffald osv. i de sydlige Landsdele, som ganske er det væsentlige. I Byerne — de industrielle Anlæg — kommer Kornbrænderierne naturligt til deres Ret, idet der af 738 Brænderier i denne Klasse kun findes 6 Kartoffelbrænderier.

Af det anvendte Brændingsmateriale nævne vi de væsentligste Stoffer, nemlig til Fabrikationen i 1901:

	I Prøjsen Mill. Dobbeltcent	I det øvrige Tyskland Mill. Dobbeltcent.
Kartofler.....	24.3	3.6
Hjemlige Kornsorter.....	2.3	0.6
Majs.....	0.4	0.3
Druer og Frugt.....	0.1	1.1

Den hele Produktion udgjorde for Preussen 3,384000, for det øvrige Tyskland 668,000 hectol. Sprit.

Tysklands Lovgivning har saaledes vidst at hævde det landbrugsmæssige Grundlag, hvorfra denne Fabrikation har sit Udspring, den har gjort det med al Hensyntagen til de forskellige Egnes Landbrugsforhold; enten det er den normale Ejendomsstørrelse, man vil lægge Vægt paa med Nordens og Østens store Avls-

brug eller med Rhinegñenes smaa Brug, eller ogsaa om man vil tage Landsdelenes uensartede Jordprodukter i Betragtning, saa se vi hver Egn's Særforhold komme til sin Ret. En Afvigelse fra Reglen danner vore gamle Provinser Slesvig og Holsten med deres lille Deltagelse i det store Brænderiantal, med lige saa mange industrielle Anlæg som landbrugsmæssige, og næsten alle henhørende til Klassen Kornbrænderier. I denne Belysning kunde man argumentere, at det kun nytter lidt at lovgive paa Trods af det nedarvede, det tilvante, det af klimatiske, jordbundsmæssige o. a. Forhold naturligt givne Grundlag for de landøkonomiske Erhverv. Kan man end ikke ganske se bort fra denne Undtagelse fra den tyske Brænderistatistik's Hovedprospekt, maa man dog erindre, at vel ingen Del af den tyske Toldunion arbejder under saa gode — lønnende — jordbrugsmæssige Betingelser som netop vore gamle Provinser med deres højt udviklede Kvægstammer, deres store Kornfold osv.

Af hele Tysklands Spritproduktion, 4,052 Mill. hectol., gaar 1,156 Mill. hectol. afgiftsfri over i Forbrugets Tjeneste, eller ca. 28½ pCt. Af dette Kvantum er 782000 Mill. hectol. bleven fuldstændig denatureret, eller godt 19 pCt. af hele Produktionen; 34,000 hectol. er afgiftsfri til Forbrug uden Denaturering, nemlig hvad der anvendes til Medicinalbrug, til videnskabelige Øjemed og til Krudtfabrikation, den øvrige Del er »fuldstændig« denatureret, nærmest vel til Benyttelse i forskellige Industrigrene.

Medens Spritfabrikationen i Tyskland ikke synes at benytte Roer som Raastof, have vi i Frankrig's nordlige Departementer Roespritens største Produktion

med Lille som Hovedcentrum. Frankrig har Udbyttebeskatning, men Beskatningen er i alt væsentligt en Forbrugsafgift af Sprit til Fortæringsbrug. Den franske Statistik skelner ikke som Tysklands mellem rene landbrugsmæssige og industrielle Brænderier. Det samlede Antal er anført at være 4100 i 1898, 5864 i 1899; men efter Oplysninger fra anden Side findes den største Del af disse paa Landet, og Fabrikanten er tillige Landbruger i større eller mindre Stil. Foruden disse »destillateurs« opgiver den franske Statistik et sandt Utal af Smaa-brænderier, der udelukkende fremstille Sprit af egne Produkter, nærmest Affaldsprodukter fra Frugt- og Vinproduktionen. Hvor stor landbrugsmæssig Værdi denne sidste Produktion har, kunne vi ikke udtale os om, men i Forhold til den førstnævnte er den kvantitativ ret betydningsløs, i 1899 91000 hectol. mod 2,150000 hectol. ren Sprit, frembragt af hine. Hovedfabrikationens væsentligste Raaemner var i 1899:

Korn.....	714000	hectol.
Kartofler	800	—
Melasse	667000	—
Roer.....	1,147000	—
Vin, Frugtvín etc.....	77000	—

Det store Forbrug er her Roer og Roeaffald, medens det i Tyskland er Kartofler.

Den Mængde Sprit, der denatureres i Frankrig, er betydelig mindre end i Tyskland, i 1898 173000 hectol. eller 8 pCt. af hele Roeproduktionen; over Halvdelen deraf anvendes som Opvarmningsmiddel (Bevægkraft), medens kun en mindre Del anvendes til Belysning; men desuden er endnu et ret betydeligt Kvantum, over 100,000 hectol., anvendt i andre industrielle Øjemed.

Her hjemme har navnlig Ingeniør Zahrtmann henvendt Opmærksomheden paa Roespritsfabrikationen ved et Foredrag i teknisk Forening allerede i 1893; først nu i de senere Maaneder har imidlertid Landbruget i sin Fagpresse beskæftiget sig dermed, idet forskellige Forfattere har henvist til de store Fremskridt, Teknikken har taget i Udnyttelsen af Sprit til Maskinkraft og til Belysning. Hvorvidt Sprit kan faa industriel Udnyttelse her hjemme, og i saa Fald hvilke Mængder Markedet kan optage dertil, er noget vanskeligt at dømme om, men uden at Produktionsafgiften hæves, kan Sprit naturligvis ikke faa nogen praktisk Betydning for disse Øjemed. Om selve Beskatningsgrundlaget er Karums- eller Udbyttesystem, synes med Henviisning til Tyskland paa den ene Side, Frankrig paa den anden, at have ret uvæsentlig Betydning. Andre medvirkende Faktorer, navnlig Afgiftens Udredelse, om den helt og holdent erlægges forud for Produktionen eller om den afkræves dels som Fabrikations-, dels som Forbrugsafgift, spiller sikkert en Rolle, og jo større Afgiften er, des større Betydning faar denne Faktor for en landbrugsmæssig Udvikling af vor Brænderiindustri i det hele taget. At der er Trang til en udvidet Røedrift, er sikkert nok, og at Landmændene paa Øerne og i Jyllands sydøstlige Egne udenfor Sukkerfabrikerne Opland ere parate til med kort Varsel at gaa til at dyrke en ny Røeart med industrielt Første-Formaal, kan heller ikke være tvivlsomt. Er Spørgsmaalets første Betingelse en afgiftsfri Produktion, bliver den næste at afpasse den eventuelle Produktion efter vort Markeds Behov. Efter hvad der er oplyst, har 63 Pd. Røer med et Sukkerindhold af 10 pCt. samme Ud-

bytteværdi som 10 Pd. Majs. Koster Majsene 5 Kr. pr. 100 Pd., faar Roerne en Værdi af 80 Øre pr. Centner; er Majsprisen 4 Kr., bliver Roernes Værdi $63\frac{1}{2}$ Øre. Høstudbyttet af denne Sort Roer er anslaaet til henimod 500 Centner pr. Td. Ld., altsaa adskilligt større end de egentlige Sukkerroers Foldudbytte. Skal Roedyrkerne vedblive at have deres Raaproduct betalt med en saa lønnende Pris, maa der ikke finde Overproduktion Sted; en Fare som maaske er større her end i vore store Nabolande. Det Areal, der kunde lægges Beslag paa i dette Øjemed, er — ganske vist skitseret — af en Forfatter i Ugeskrift for Landmænd opgivet til at kunne blive lige saa stort som det, Sukkerfabrikationen har taget i sin Tjeneste. Hvorvidt denne Beregning vil passe, er imidlertid ganske afhængig af vore industrielle Forholds Udvikling i den Retning, om man vil udnytte et saadant nyt varme- og lysgivende Stof, og med hvilken Energi man vil benytte det, naar det tilstrækkeligt billigt blev udbudt paa Markedet.